

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

לחצות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!



לשון חכמים | "זאת ועוד אחרת", מוכר לכם?

"רבי יוחנן אמר אין לנו אלא זאת ועוד אחרת" מטבע לשון ייחודית זאת מוכרת לנו מלימוד מסכת סנהדרין ככתובת שהיתה על גולגולתו של המלך יהויקים. כמדומני שהסוגיא כאן היא המקום היחידי בש"ס שלשון זאת מוזכרת [לא בהקשר של המלך יהויקים].

אולי יש כאן סייצתא לשיטות שמסכת מכות היא המשך של מסכת סנהדרין, ולכן הגמרא נקטה את אותו ניב לשון שנאמר במסכת סנהדרין.



דרכי הלימוד | הצורך בעמל ויגיעה להשגת התורה

"אמר ליה רבי אלעזר: היכא? אמר ליה: לך תשכח". רבי יוחנן לא הסכים לגלות לתלמידו רבי אלעזר היכן נמצא הלאו השני שלוקים עליו

בלא מעשה, אלא ציווה עליו לחפש בעצמו. מה הטעם שלא הסכים לגלות לו מיד? האם הוא לא חשש לביטול זמנו היקר של רבי אלעזר שיצטרך להפסיד כדי למצוא את הלאו השני? אנו לומדים כאן שהתורה נקנית בדווקא מתוך יגיעה וחיפוש.

חז"ל אומרים שבשעת שבירת הלוחות הראשונות נגזר על ישראל שילמדו תורה מתוך צער ומתוך השעבוד ומתוך הטלטול ומתוך הטירוף ומתוך הדחק ומתוך שאין להם מזונות, ומתוך אותו הצער שהם מצטערים עתיד הקב"ה לשלם להם שכרם לימות המשיח כפול ומכופל.

רבינו הקהילות יעקב ביאר בספרו ברכת פרץ (בפרשת כי תשא) הטעם שדוקא בזמן שבירת הלוחות נגזר על ישראל שילמדו מתוך העמל, משום שתכלית העמל והצער בלימוד התורה הוא בשביל שדברי התורה יתקיימו אצלו ולא ישתכחו במהרה, וזה משתי טעמים, גם מטעם טבעי – שדבר הבא לו בקלות אינו נחקק בזיכרוננו כמו דבר שהתייגע וסבל עליו, וגם מטעם סגולי – שכל איזה יגיעה וטורח שמצטער בלימוד התורה מוסיף לו זכות גדול לקנות את דברי התורה שלא ישתכחו מליבו.

והנה אמרו חז"ל (עירובין נד) שאילו לא היה נשברים לוחות הראשונות לא הייתה שכחה שולטת בדברי תורה, ונמצא שלא היו צריכים לחיי צער בשביל לקיים דברי תורה אצלם, ולכן דווקא בשעה שנשתברו הלוחות שאז נגזר עליהם שתשלוט השכחה בתורה, אז נגזר עליהם ענין זה שלא יהיו דברי תורה מתקיימים אלא מתוך חיי צער ועמל.

לכן, אומר רבי יוחנן לרבי אלעזר, אם לא תעמול בעצמך אתה תאבד את זה מהר... תעמול ותמצא בעצמך!



זווית אישית | מדוע רבי שמואל לא 'ויתר' לי

כשלמדתי אצל רבי שמואל אויערבאך זצ"ל, הוא גילה

שיש לי חולשה בזיכרוננו שאינני זוכר שמות הדפים, מה כתוב בדף פלוני. זכרתי ב"ה את תוכן הסוגיות, אבל, משום-מה, שמות הדפים לא 'נתפסו' בזכרוננו.

הוא לא וויתר לי – הוא היה בוחן אותי 'מה כתוב בדף ל"ד', וכאשר הייתי מתנצל 'הן רבינו יודע שאינני זוכר שמות הדפים', היה אומר 'אם כן, תתחיל מדף ב', מה כתוב שם, תעבור משם לדף ג', וכן הלאה והלאה מדף לדף, עד שתדע מה כתוב בדף ל"ד...' וכך הייתי נאלץ לשנן עמו הדפים עד שאדע התשובה הנכונה מה כתוב בדף ל"ד...



מהדף ליומי | איך למדו את הסוגיות באילים

בימים אלו, אחרי קריעת ים סוף והשיבה במרה, הגיעו בני ישראל לאילים ושם י"ב עינות מים ושבעים תמרים. מדוע היו שם שבעים תמרים? מבארים חז"ל שכל אחד משבעים זקני ישראל ישב תחת דקל אחד ולימד את העם.

כך גם כתוב ב'ספורנו' שהחניה באילים היתה לצורך לימוד התורה שקיבלו במרה. **"ויחנו שם – לעסוק בתורה שציוו להם"**. המצוות שנצטוו במרה היו עמוקות וקשות דיני פרה אדומה וכל הלכות שבת ועוד ועוד, ובשביל ללבוש אותן היו צריכים לחנות באילים תחת שבעים הדקלים.

הרי לנו שלימוד התורה של בני ישראל נעשה באוויר הפתוח, תחת הדקלים ובסמיכות ל"ב מעיינות המים הזורמים... ממש כמבואר בגמרא בהוריות.



מעשה רב | להעביר את כל התורה במוח!

במקומות אחרים בש"ס שמוזכר הביטוי "נפק דק ואשכח" מדובר על שאלה נקודתית בתוך הברייטא או הסוגיא, אבל כאן רבי יוחנן בעצם שלח אותנו לעבור על כל התורה כולה... למצוא עוד לאו הניתק לעשה שאפשר ללקות עליו ע"י ביטול העשה. רבי אלעזר יצא החוצה **והחל "להעביר במוחו את כל התורה כולה" עד שמצא את הלאו המדובר.**

בילדותי שמעתי בעניין זה מעשה מהגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, הוא סיפר זאת כמה וכמה פעמים, ואני מצטט אותו כאן מתוך ספר דרשותיו:

"בירושלים היה גר גאון נורא, רבי מאיר אויערבאך זצ"ל שהיה קודם רב בקאליש, מחבר הספר אמרי בינה, הוא נפטר בשנת תרל"ח. היה לו נכד שקראו לו ר' מנחם אויערבאך, בן בנו של ה'אמרי בינה', הוא היה ת"ח מובהק ומעסקני הציבור הגדולים בירושלים. בילדותו זכה ר' מנחם ללמוד אצל הסבא ה'אמרי בינה' ופעם אחת באמצע הלימוד, אומר האמרי בינה לנכדו: מנחם, תדע לך, שאם פעם יפגוש אותך מישהו ויטען לך על הסבא שלך ה'אמרי בינה' שנשמט ממנו 'משנה למלך', וזה הרי ביזיון שלאמרי בינה אישתמיטתיה 'משנה למלך', אז תענה לו על המקום של 'משנה למלך' הזה אשתמיטתיה תוס' מפורש. [ובכל זאת ה'אמרי בינה' לא כתב בספרו שהמשנה למלך כתב כך וכך ואשתמיטתיה תוס' מפורש, ויתכן שטעמו היה כמו שהיה אומר הרב אברמסקי שהקב"ה לא נותן שנים וחיים כדי לכתוב חידושי תורה ולהוסיף שגאון פלוני נשמט ממנו תוס'... אלא האמרי בינה עשה בצורה מתוחכמת... ובאותו הסימן הוא כתב לדינא שלא כמו המשנה למלך אך



מעשה רב | מה בין "תירוך" ל"הברקה"

כאשר זקני רבי אריה לוי זי"ע למד אצל רבינו הגר"ד בעל ברכת שמואל, הקשה רבי אריה זצ"ל קושיה חזקה שהרעיש את בית המדרש, כשהציגו את השאלה בפני רבי ברוך בער, הוא השיב מיד תשובה מבריקה. אחרי כמה שעות, נכנס רבי ברוך בער שנית להיכל הישיבה, ואמר לרבי אריה שיש לו תירוך חדש על קושייתו. הוא התחיל לומר שוב את אותו התירוך שאמר בשעת השאלה, ואמר אותו בהתלהבות גדולה ממש בגדר 'כל עצמותי תאמרנה'. לפליאת ר' אריה מה הוסיף על מה שענה לו מייד בשעת השאלה, ביאר לו רבו: בפעם הראשונה שהשבתי לך, היה זה בגדר 'הברקה', זה עדיין אינו מוכיח שאכן התירוך אמיתי וישר, אבל אחר כך הלכתי והתייגעתי כמה שעות לברר שוב ושוב את כל הפרטים, ושוב הגעתי לאותה מסקנה ולאותו תירוך, אות הוא שזהו תירוך אמיתי, ולא רק 'הברקה' גרידא...



דרכי הלימוד | למה הוצרך רבי אלעזר לצאת החוצה

רבי אלעזר נפק – יצא ודקדק. למה היה צריך לצאת? מבואר שרבי אלעזר היה צריך לצאת מבית המדרש כדי לדקדק. זה מזכיר את הסוגיא בסוכה כח, ב שאת המקרא והמשנה לומדים בסוכה אבל את התלמוד לומדים מחוץ לסוכה, ומסביר רש"י "שהתלמוד דהוא סברא, לטרוח ולשנון, וכן שמעתא דאמוראי שאינן באות אלא מכלל דקדוקים שהן למדין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא, לומד מחוץ לסוכה כי הוא מצטער כי **האוויר יפה לו להרחיב דעתו**". הרי לנו ש"דק" – לדקדק דקדוקים – צריך להיות באוויר שמרחיב דעתו.

ובאמת כתוב בגמרא בהוריות דף יב שכאשר רוצים לחזור על סוגיא צריך לחזור עליה ליד נהר המים, לסימנא טבא, שכמו שהמים נמשכים גם הסוגיא תימשך להם היטב.

המאירי שם מבאר שהכוונה שצריך לחפש מקומות שקטים בטבע שאפשר להתייחד ולהתבודד שם ושהאוויר שלהם זך ליד הנהר, וכמו שרש"י אומר "האוויר יפה לו להרחיב דעתו".

כמה חבל שיש כאלו שלא יודעים את הגמרא הזאת! מי יודע כמה בחורים היו מוצאים חשק וטעם בסוגיות הגמרא הסבוכות אם היו מקיימים את עצת הגמרא לברר את הסוגיא על הנהר הזורם באוויר הפתוח, כדי שהסוגיא תימשך כמו הנחל הנמשך...



חינוך | מחנך עלול להרוג ילד!

הגמרא מספרת על מלמד תינוקות שהיה פושע בתינוקות, ואף על פי כן לא העבירו אותו מתפקידו מחמת שהיה דייקן גדול.

והנה, ברשי" בבכורות מו, א פירש שהכוונה שהתינוקות מתו ממכותיו! זה דבר קצת קשה לומר שהוא היה הורג ילדים והשאירו אותו בתפקידו, ואולי הכוונה שהם מתו מבחינה נפשית. נשמות טהורות נמצאות בידים של מחנכים, והם לא תמיד זוכרים שהם עלולים לפצוע ולהרוג אותם נפשית לכל חייהם.



זווית אישית | מושי או מושי?...

היה לי רב' טוב, באמת רב' מיוחד. אבל מבלי משים הוא גרם לי צער למשך כל שנתי בחיידר... הוא שם לב שאני כותב את שמי בדפי העבודה "מושי רוט", לא ידעתי שצריך להוסיף יו"ד אחרי הוי"ו כדי שזה ישמע "מושי". והמלמד הזה אמר לי מול כולם: "איך אתה כותב?" "מושי רוט" וכי קוראים לך מושי?..."

מה הבעיה, שבתורה יש משיהו שקוראים לו מושי – בן מררי, "בני מררי מחלי ומושי". זה נזכר שלושה פעמים בתורה, בפרשת שמות ובפרשת במדבר ובפרשת פנחס. ומאז, בכל פעם שהיינו מתקרבים לפסוקים הללו, הלב שלי היה רועד, ידעתי שתיכף יגיע הרגע – שבאמת הגיע – שכל הילדים צעקו "הו... הנה "מושי"... כמו השם שלך "מושי רוט"..."

כמה צריך להיזהר על ליבם הרגיש של הילדים הרכים...



מסורת התורה | כמה היו טורחים לשמר את התורה בדייקנות

בוודאי כולכם התפלאתם: היתכן שהחזירו כזה מלמד פושע לתפקידו רק בשביל שלא מצאו דייקן כמוהו?

הסיבה שאנו לא מבינים זאת היא בגלל שאנחנו חיים בעולם מאד נוח, התורה כולה כתובה לנו... כולל הניקוד והפיסוק בתורה שבכתב, כולל נוסח המשניות והגמרות בתורה שבעל פה. הכל בכל כל.

אבל אז, הם חיו בחשש גדול, שמא הם ישכחו משהו מן התורה, או, יותר גרוע, שמא הם יסלפו משהו מן התורה...

בלי להזכיר את שמו ואת העובדה שנשמט ממנו].

עברו שנים, ואותו נכד, מנחם, גדל בשנים וגדל בתורה, וכאשר היה כבר כבן ארבעים והיה מעסקני הציבור בירושלים, הוא נסע לארה"ב והגיע למקום מסויים כדי לערוך שם מגבית. כשהגיע לשם אמנם קיבלוהו בסבר פנים יפות וברכוהו בברכת 'ברוך הבא' וכו' אך אמרו לו שהעיתוי לא כ"כ מתאים כדי לעשות מגבית, מכיון שבדיקוק אתמול הגיע לכאן הרידב"ז מצפת בשביל המגבית למוסדות שלו בצפת שגם שם היה המצב קשה, והסבירו לו שכאן במקום אי אפשר לעשות מגבית לשני משולחים באותו זמן, ולכן שיתן קודם לרידב"ז שבועיים שיעשה את המגבית שלו ואח"כ ימתין עוד שבועיים שיוכלו בני המקום לעמוד בעוד מגבית ואז יבוא לערוך את המגבית שלו. בינתיים, המליצו לו, שיסע למקומות אחרים.

הוא סבר וקיבל, אך מכיון שכבר היתה זו שעת לילה מאוחרת נשאר ללון שם במלון המקומי. הוא עלה על יצועו ובשעת לפנות בוקר מוקדמת קם ויצא בשקט מחדרו במלון לפרוזדור, והנה הוא רואה שבפרוזדור מסתובב הלון וחזור "אריה דבי עילאי" הולך הלון וחזור, ומשנן גמרות, משנן גמרות, היה זה הרידב"ז שהיה נראה נורא נוראות עם העיניים הבערות שלו הולך הלון וחזור וחזור על תלמודו, והוא ר' מנחם אויערבאך ראה לפנות בוקר את הדמות הקדושה הזו, ניגש אליו בחדרת קודש לקבל את פניו, שואל אותו הרידב"ז מי אתה, והוא משיב: 'אני מנחם אויערבאך מירושלים' אומר לו הרידב"ז: אולי אתה נכד של ה'אמרי בינה'? והוא אומר "כן", אומר לו הרידב"ז: אתה יודע שהסבא שלך נשמט ממנו משנה למך? ...! האש בוערת ור' מנחם בשקט אומר "נכון, זה בגלל שהמשנה למלך נשמט ממנו תוס'..." הרידב"ז בשמעו זאת נדלק ממש, הוא התחיל ללכת הלון וחזור, וכמובן שמיד העביר הרידב"ז במחשבתו את כל התוספות בש"ס, אך הוא לא מוצא את התוס', אז ר' מנחם אויערבאך אומר בשקט: "סאיז א תוס' אין סדר נזיקין" זהו תוספות בסדר נזיקין... הוא לא אמר את המסכתא, ואז על המקום הרידב"ז נעצר ונתן צעקה "אוי ווי, זה הרי התוס' בבבא קמא" ואח"כ דבר ראשון נתן לו נשיקה... [הוא היה מנשק את כולם גם את הילדים בחיידר] ומיד אומר לו הרידב"ז "תגיד בשביל מה באת לכאן, מה אתה עושה פה באמריקה אתה הרי מירושלים", ענה לו רבי מנחם "באתי למגבית בשביל המוסדות בירושלים". אמר לו הרידב"ז: אני גם באתי בשביל מגבית אבל אם אתה נכד של ה'אמרי בינה' שהוא 'תפס' את המשנה למלך שאישתמיטתיה תוספות, אני עוצר את המגבית שלי ועכשיו שבועיים אני מגוייס למגבית שלך. וכך, שבועיים הוא עבד בשבילו, רק בשבילו..."

הנה כי כן, זהו כוחם של גדולי התורה, להעביר במוחם את כל התורה ביעף... לא פלא הוא איפוא שהאמורא הקדוש רבי אלעזר יצא החוצה ועבר על כל הלאווין שבתורה...



וורט | מדוע נסתתמו מעיינות החכמה ממושה ביום מותו

בקהלת יצחק (פרשת נצבים) ביאר לפי הגמרא שלנו, את דברי חז"ל שהביא רש"י על הפסוק (דברים לא, ב), "ויאמר אלהים בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וגו'", ופירש רש"י: "לצאת ולבוא - בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה". וצריך ביאור, מה הייתה מטרת סתימת מעיינות החכמה של משה רבינו.

אלא, שכיון שמבואר בגמרא שאפילו מלמד תינוקות שפשע בתינוקות החזיר אותו רבינא כיון שלא נמצא מלמד כמוהו, אע"פ שנדרו להרחיקו. א"כ היה מהראוי שהקב"ה יתיר את שבועתו שנשבע שמושה רבנו לא יכנס לארץ ישראל, כיון שאין בנמצא כמושה רבינו ללמד את ישראל, שהרי "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה", לכן היה בהכרח שיסתמו לו מעיינות החכמה כדי שתתקיים השבועה...



בוטניקה | בנייתא דבי כרבא

הראשונים כבר הקשו מה החידוש בתולעת שנמצאת בתוך הכרוב ועיין בדבריהם מה שתירצו, ואפשר להוסיף, שצריך לדעת שהכרוב גדל פתוח ולאט לאט הוא נסגר, והרבה פעמים אנשים חושבים איך תכנס לכאן תולעת הרי זה סגור כולו... ואין בעיה לאוכלו ללא חשש... אבל מזהיר רב יהודה עלולים לעבור על כך באיסור חמור כי כאשר היה הכרוב פתוח יכולים התולעים להכנס....

לכן הם שיננו ושיננו ושיננו, החל מגיל צעיר מאד. זה ממש היה קריטי למצוא מלמד דייקן שלא יחדיר טעויות לילדים, שיעברו הלאה לבניהם ותלמידיהם...

הגמרא בבבא בתרא דף כא מתארת את המלמד של יואב שלימד אותו "זָכַר עמלק" במקום "זָכַר עמלק" ולכן יואב הרג רק את הזכרים ולא את כל העמלקים, והגמרא שם קוראת על המלמד הזה את הפסוק "ארור עושה מלאכת השם רמיה".



מעשה רב | השיבוש שנאבק בו הגר"ש אויערבאך כל ימיו

הגר"ש אויערבאך זצ"ל היה מעורר את המחנכים כמה עליהם להיזהר ביצירת ה"גירסא דינקותא" של התלמידים, שנחרטת במוחם ובליבם עד סוף ימיהם.

הוא הביא דוגמא מעצמו: כשאני למדתי אצל הרבי ב"עץ חיים" את הגמרא בב"ק דף מו שמנמקת את הסברא של "המוציא מחבירו – עליו הראיה" בטענה של "מאן דכאיב ליה כאיבא – אזיל לבי אסיא", הרבי הסביר לנו: מי שכואבות לו השיניים – הולך לרופא שיניים. כך הוא הסביר וכך שיננו את הגמרא לעצמנו. רק כשבגרתי שמת לי לב שבגמרא לא מוזכר היכן כואב לו ולאיה רופא...

מאז, סיפר הגר"ש זצ"ל, עברו שנים רבות. בגרתי וגם זקנתי, הספקתי ללמוד וללמד ב"ה כמה וכמה פעמים את הגמרא הזאת. ועדיין, בכל פעם שאני מגיע לשורה הזאת, אני צריך להזכיר לעצמי: הפירוש כאן איננו דוקא על כאבי שיניים, הרבי ב"עץ חיים" רק נקט דוגמא בעלמא...